

Autojen yhteentörmäys Pomarkussa.

Molemmat autot rikki; matkustajat selvinneet pelästyksellä.

Sunnuntaina klo puoli 2 aikaan päivällä sattui Pomarkun kylässä Ojakorven ahteessa uhkaava auto-onnettomuus. Mainittuun aikaan saapui Kankaanpäästä päin Artturi Leppäsen Ford ja Porista päin Armas Tapalan Chrysler. Ahde on hyvin jyrkkä, joten autoilijat eivät ajoissa huomanneet toisiaan, vaan iskivät autot sivuuttaessaan toisensa yhteen, niin että Chryslerin vasemman puoleinen etupyörä meni aivan pieniksi sirpaleiksi ja samoin Fordin vasempi etupyörä rikki ja etuakseli vääryyn. Ford sai niin kovan täräyksen, että se lensi ojaan jääden siihen pystyyn etupää maantietä päin. Siinä ollut naishenkilö lennähti metsään noin viiden metrin päähän ja pyörtäi, saamatta kuitenkaan mitään vakavampia vammoja. Chrysler jäi maantielle, eikä senkään matkustajille sattunut mitään.

Molemmat autonkuljettajat väittivät kyllä ajaneensa hiljaista vauhtia, mutta se tuskin pitää paikkaansa, sillä esim. jäljistä päättäen oli Chrysler jarruttanut ainakin 12 metriä, eikä autoa sittenkään saatu ajoissa pysähtymään.

— Viime sunnuntaina oli Kankaanpäässä auto-onnettomuuksien päivä. Kello puoli 2 aikaan päivällä ajoivat Pomarkusta noin 3 km. Kankaanpäähän päin yhteen Pomarkusta tullen mv. Armas Tapala Kankaanpäästä ja Kankaanpäästä päin liikemies A. Leppänen samoin K. päästä. Edellämäinitun „Crysler”-auto heitti Leppäsen „Ford”-auton 5 m. kauaksi kivikkoon tien viereen, jolloin siinä olleista matkustajista kauppias Ojasen rouva Veneskoskelta loukkaantui niin pahoin, että oli turvauduttava lääkäriin toisten saadessa lievempiä kuumuja. Autot rikkoutuivat jonkun verran kumpikin. Mitään hengenvaaraa ei onneksi tullut. Paikalla pidettiin heti poliisikuulustelu ja asiasta sukeutuu oikeusjuttu.

85 vuotta

täyttää tänään les-
ciemäntä Maria-
na Leppimäki
(Leppänen) Kan-
kaanpään Vihtilä-
järven kylässä.
Hän on syntynyt
Kankaanpään Ve-
nesjärven Matti-

lan talossa, josta v. 1877 naimisiin
mentyään muutti Vihtiläjärvelle. V.
1919 leskeksi jäätyään hän on hoi-
tanut ja edelleen hoitaa Leppimäen
talon emännöyttä.

Emäntä Mariana Leppimäki on
vanhankansan terveitä ihmisiä, jota
eivät vieläkään vuodet paina. Koko
pitkä ikä on kulunut keskeytymättö-
mässä työssä ja aherruksessa sekä
kotitalouden, maanviljelyksen ulko-
ja sisätöiden ja mitä moninaisimpien
käsitöiden piirissä. Hänellä on edel-
leenkin taitavat ja väsymättömät kä-
det, hyvä muisti ja elämälle avoin
ymmärrys. Hän on lisäksi esiäiti, jo-
ka saa lukea omikseen harvinaisen
lukuisan jälkeläispolven. Lapsia, las-
tenlapsia ja lastenlastenlapsia on hä-
nellä elossa 115 ja kun kuolleet, joita
niitäkin kokonaislukumäärään näh-
den on harvinaisen vähän, otetaan
huomioon, nousee polvi yli 130 yksi-
lön. Sellaisista äideistä, jotka elävät
maaseudun huomaamattomassa kät-
kössä ja siellä ovat täyttäneet ja
edelleen kutsumukselleen uskollisina
täyttävät velvollisuutensa viimeiseen
hengenvetoon asti, saa kansamme ol-
ia ylpeä.

Alla oleva kirjoitus Marjaana Leppimäestä (20.8.1854 – 25.6.1941) on todennäköisesti ollut vuoden 1941 alkupuolella Satakunnan Kansassa.

Marjaana Leppimäki.

88-vuotias isoäiti, jolla on yli 115 jälkeläistä.

Kaikkien äitien työ ja elämä on ihmeellistä ja kunnioitettavaa, mutta erikoisesti niiden vanhusten, joiden päivätyö on suoritettu kuluneina, meille jo niin kaukaisina vuosina ja jotka nyt saavat seurata monikymmenisen lapsi- ja lastenlapsipolven kehitystä ja saavutuksia. Sellaisia on vielä paljon ja varsinkin Pohjois-Satakunnassa, jossa väkiluku vielä voimakkaasti lisääntyy luonnollistakin tietä, elää äitejä, joiden jälkeläisluku nousee sataan ja siitäkin yli. Käymme nyt tarkastelemaan erään sellaisen elämänvaiheita.

Vuonna 1854 elokuun 20 p:nä syntyi Kankaanpään pitäjän Venesjärven kylässä eräässä Mattilan talon mökissä lapsi, jolle kasteessa annettiin nimeksi Mariaana. Kun vanhemmat olivat itsellisiä, joilla ei ollut sukunimeä, merkittiin lapsi isänsä nimen mukaan kirkonkirjoihin vain Antintyttäreksi. Isä ja äiti olivat jo iäkkäitä, jotka olivat saaneet kokea kaikkia elämän vastuksia ja vaivoja. Aikaisemmat lapset olivat kuolleet tai hävinneet tietämättömiin ja pian jäi pikku-Mariaanakin kokonaan orvoksi. Hänen vanhempansa kuolivat parisen vuotta ennen suuria nälkävuosia, siis vuosia 1867 ja —88, eikä tyttörievulle jäänyt turvaksi ketään läheisiä omaisia. Vähän yli 10-vuotias lapsi sai yksinään järjestellä elämänsä ja oloaan. Vuosi kului vielä entisessä kodissa ja omaisuuteen kuului mm. lehmä, joka kyllä antoi maitoa, kun vaan kykeni sitä hoitamaan ja lypsämään, ja pikku-Marjaanan oli opittava. Tällöin hän myöskin äidin jo aikaisin antamien ohjeiden mukaan alkoi tehdä yksin-

kertaisia käsitöitä taloihin ja auttaa siellä paimena ja asiatyöntöä saaden palkakseen ruoanapua. Saapuivat sitten vuosikymmeniksi jälkeenkin-päin kaameina muistiin jääneet kato-vuodet ja pikku-Marjaanan, niinkuin niin moniin muihinkin mökkeihin tuli vieraaksi armoton nälkä. Oli jätettävä koti ja lähdeävä vieraan armoille etsimään leipää ja suojaa. Kuluivat sentään nekin vuodet miten kuluivatkin, ja nälkävuosien jälkeen palvelee Marjaana taloissa pikkupiikana ja myöhemmin vuosien kuluttua isonapiikana. Aluksi oli rahapalkka 15 mk vuodelta kohoten lopuksi aina 60 markkaan, mihin tuli lisäksi parseeleita ja luontaisetuja. Välillä hän oli joitakin aikoja "yttelänsäkin" valmistellen käsitöitä ja kutoen kankaita. Rippikoulu-kin oli käyty ja tuli miehelleen meno. Ollessaan n. 20-vuotiaana palveluksessa Vihtiläjärvellä hän tutustui sikäläiseen "hantvärkkäriin", kylän suutarin Manasse Juhonpoika Leppimäkeen menen hänen kanssaan v. 1877 naimisiin. Nuori pari sai torpan paikan Puuskan talosta ja rakensivat tuvan nykyisen Leppimäen tontille. Kun isä suutaroitsi ja Marjaana kutoi ahkerasti kankaita, joita käytiin myymässä aina Poriin asti, oli toimeentulo aina tyydyttävä, vaikka lapsia ilmestyikin tuhkatihessä. Vanhemmat olivat aikaansaapia työihmisiä ja Marjaana varsinkin kova "kankuri", elämä yksinkertaista ja "nuukaa". Joskaan ei ollut suoranaista puutetta, täytyi sentään kaikki vaatimukset supistaa äärimmäisen vähäisiksi. Perhe lisääntyi ja asuntoa oli laajennettava. Rakennettiin uusi tuparivi ja ulkokuoneita-kin, jossa kaikessa saatiin paljon apua hyväntahtoislta naapureilta. Paljon suuremmassa mitassa kuin nykyään autettiin silloin eteenpäin pyrkivää naapuria talkoilla, ajettiin rakennushirsistä, oltiin salvomassa seinää ja valmistamassa kattoa, ulottuivatpa talkoot pellon raivaamiseenkin. Talkooväelle tarjottiin sahtia, harvemmin näinä vanhoina aikoina kahvia tai muita virvokkeita.

Vuosien kuluessa yhä itsenäisemmäksi muodostuva Marjaana oli ankara järjestyksen ihminen, joka varsinkin miehen sairastellessa ja aikaisemmin vanhetessa otti perheen ohjat tiukasti käsiinsä. Hänen torppansa ympärillä ei pidetty pahaa elämää ja hän sai tottelemaan lähiympäristönkin vallattomuuksiin pyrkivät. Rohkeasti hän hajoitti kortti-

sakeiksi muodostuvat nuoret ja vei "omat" kotiin, samoin hän keskeytti remuaviksi kehittyvät tienrasteystanssit. Hänellä oli arvovaltaa kotinsa ulkopuolellakin ja hän uskalsi sitä käyttää. Kun isä v. 1919 kuoli, jäi asunnon nimellinenkin isännöys hänen käsiinsä, ja torppien itsenäistymisessä vapaussodan jälkeen muodostettiin Leppimäki taloksi, joka jatkuvasti on vaurastunut ja komistunut.

Marjaana Leppimäki on nyt lähes 88-vuotias. Hänellä itsellään on runsaasti lapsia. Synnyttämästään 11 lapsesta on elossa 8, joista kuitenkin kaksi elää Amerikassa. Ja ne lapset on saatu maailmaan ilman suurempia hätäilyjä ja hälinöitä. Vasta viimeinen, tällä vuosisadalla syntynyt on ollut koulunkäyneen kättilön ensihoidossa (Kankaanpäähän otettiin ensimmäinen kättilö v. 1900). Tavanmukainen jokapäiväinen työ ei ole paljoa lasten takia keskeytynyt. Erikoisella kiireellä tuli maailmaan kahdeksas lapsi, josta myöhemmin miehenäkin on tullut nopeasti töpinäksi paneva ja toimeen ryhtyvä. Tuskin oli äiti ennättänyt lypsytä saunan lämpimään, ennenkuin poika äänteli lauteen puhtailla oljilla ja naapurista apuun kutsuttu vaimo sai todeta kaiken tapahtuneen hyvin ja oikeassa järjestyksessä. Sellaista se oli vanhankansan äidin elämä ja velvollisuuksien täyttäminen.

Mainittiin jo, että Marjaana Leppimäellä oli 11 lasta. Kolme niistä on kuollut, mutta elossa olevat ovat hekin täyttäneet lisääntymisen lain kaikella kunnialla. Yhteensä heillä on 74 lasta, eräällä 16 ja toisella 12. Mutta Leppimäen mummu on saanut nähdä vielä lastenlastenlapsiakin, joiden näidenkin luku nousee jo yli 50. Vaikka Amerikassa olevista lapsista ei olekaan varmoja tietoja ja vaikka näkemämme sukuluettelo on jo vuodelta 1938, teki Marjaanan jälkeläisten luku silloin yli 115.

Siinä on äiti ja esi-äiti, jonka veroista lienee harvassa. Ja kun vielä mainitsemme, että lapset ovat jotenkin polkkeuksetta hyvin toimeentulevia ja että suvussa kolmisen vuotta sitten valmistui ensimmäinen ylioppilas, muodostunee kuva sitäkin mielenkiintoisemmaksi.

KANKAANPÄÄN PIENTEOLLISUUTTA.

Kankaanpää on kehittynyt voimakkaasti viime vuosikymmenien aikana. Pitäjän keskustaan — Kirkonkylään on noussut toinen toistaan komeampia liike- ja asuintaloja, jotka ovat osaltaan kertomassa pitäjän vaurastumisesta ja hyvinvoinnista. — Yhtenä huomattavana kehityksen eteenpäin viejänä on ollut pirteä jalkineiteollisuus, jota on laajemmista mittasuhteissa harjoitettu jo vuosisatamme alusta lähtien. Kankaanpäälaisten suutarien toimintaohjeena on ollut: »Tehdäänpä hyvää ja halvemmalla kuin muut» ja niin tuotteilla on ollut jatkuvaa kysyntää nahka-alan kovasta kilpailusta huolimatta. Koska Kankaanpään väestöstä saa noin 10 pros. toimentulonsa suutarinammatista, pistäydyimme heidän työhönsä tutustumassa ja kerromme miten ennen tehtiin kenkiä ja miten nyt tehdään.

TAKALAN SUUTARI

eli Frans Oskari Takala on Kankaanpään vanhin elossa oleva suutarimestari täyttäen ensi kesänä 85 vuotta. Korkeasta iästään huolimatta nähdään hänet vielä suoraryhtisenä kulkeutuvana hopeapäisen keppinsä kanssa maantiellä. Takala on kuulunut kirkkovaltuustoon yli kolmen vuosikymmenen ajan, saaden lahjaksi hopeapäisen kepin täyttäessään 80 vuotta.

Pistäydyimme eräänä päivänä suutarimestaria jututtamassa ja tapasimme hänet halon hakkuussa. Ehkä uskomattomalta tuntuu kun kerromme, että puolen metrin halkaisija oli koivussa, jonka Takala oli kaatanut ja jota hän parhaillaan hakkasi haloiksi. Monelta nuoremalta olisi moinen koivu tainnut jäädä kaatamatta, mutta niinpä Takala tunnettiin nuorempana hyvänä voimistelijana ja urheilijana, eikä häneltä työtarmo ole kadonnut vielä ikään, vaikka ikää onkin karttunut.

50 VUOTTA »PENKKISUUTARINA»

Suutarimestari Takala on syntynyt Vihtiläjärven Perkiön poikana ja elänyt lapsuutensa hyvin vaatimattomissa oloissa. Pienessä pirtissä oli koko perhe ja lehmäkin oli saman katon alla. Savupirttiä lämmitettäessä ajettiin lapset lehmän kera ulos pyryyn ja pakkaseen. Niin sitten iloton lapsuus vaihtui nuorukaisikään ja edessä oli rengintaival. Monet »parsellit», joihin kuului m.m. korkosaappaat, ruojusaappaat ja paulakengät, tuli saada, kunnes suutarin ammatti alkoi »vetää». Tulipa noin vain käydyksi Amerikassakin »rahaa tienäämassa». Alkuaikoina oli vaikea saada suutarintöitä, koska niin tärkeä paperi kuin mestarinkirja puuttui. Ammattitaidon kasvaessa alkoivat kuitenkin työnsaantimahdollisuudet parantua ja isännät päättelivät, että pyydetäänpä Takalaa penkki- eli talosuutariksi.

Hyvän mestarin isännät saivatkin, sillä Takala viihtyi heidän suutarinaan yli viidenkymmenen vuoden ajan. Hänen näppäristä käsistään syntyivät niin arki- kuin juhla- kengätkin aina naisten hienoihin patinoihin asti. Muistamme aina jännityksellä odotta-

neemme suutarinmestaria kotiimme ja suurimpia juhlahetkiä oli se, kun saimme vetää jalkoihimme uutuut-taan kiiltävät Takalan tekemät kengät, jotka narisivatkin niin somasti kilpaa lattiapalkkien kanssa.

Suutaria pidettiin talossa kuin »piispaa pappilassa», ollen hän arvonsa tunteva herra. Ruoka tarjottiin eri pöydässä ja se oli tavallista parempaa. Takala kertoi olleensa erään keran neulomassa kenkiä isoisämme talossa, jossa samalla kertaa suoritti hierojamestari tärkeätä työtään. Niinpä sitten suutarikin hierotti itseään, mutta sai maksaa markan enemmän hieronnasta kuin isoisämme, joka oli Kankaanpään tunnetuin seppämestari. Syynä »ylimääräiseen markkaan» mainitsi hieroja: »Suutari on aina sentään suutari ja saa maksaakin sen mukaan». Siihen aikaan näet kätilötkin otti suutarinvaimon luona käynnistä saman taksan kuin talojen emänniltä. Ne olivat aikoja ne — mutta siirtykäämme suutarimestari Takalan mökistä Vihtiläjärvelle, joka tunnetaan Kankaanpään suutarien »kehtona».

Kankaanpään vanhin elossa oleva suutarimestari Oskari Takala.

Vanhemman polven edustaja, suutarimestari Oskari Mäkelä ja kenkätehtailija Armas Halme.

«SUUTARI JA HÄNEN LINNANSA»

Saapuessamme Vihtiläjärven Kiviniemenkulmalle johtaja Armas Halmeen kanssa, osoitti hän erään peltoaukean takana olevaa taloa, joka oli kauniin metsän ympäröimällä kumpareella ja sanoi: «Tuolla on suutari ja hänen linnansa». Hänen osoittamassaan suunnassa kohosi komea kaksikerroksinen tiilitalo, «kuin ritariinna ikään. Lähes 80 vuotias «linnan isäntä», suutarimestari Oskari Mäkelä toivotti vieraat tervetulleeksi myhäillen tuuhean «ritaripartansa» takaa. Niin sitten lähti juttu luistamaan maamme tunnetuimman «pieksumestarin» kertomana.

SUUTAREITA VIHDESSÄ SUKUPOLVESSA.

Oskari Mäkelän isän, isän, isä Perkiö-nimeltään tunnettiin jo suutarina. Hänen poikansa Lepistö jatkoi isänsä ammattia, samoin Oskari Mäkelän isä Manasse Leppänen, jonka kaikki kahdeksan poikaa antautuivat suutarin alalle. Näin siis suutarien suku levisi ja huomattavin osa Vihtiläjärven suutareista periytyy juuri Perkiön suvusta. Kenties suvun perinteet ylettyvät vieläkin syvemmälle, mutta niistä ei neljättä polvea edustava Oskari Mäkelä tiennyt kertoa sen paremmin, kuin kuudetta polvea edustava pojanpoika, joka tyytyväisenä istui taatansa polvella.

HIHTOPIEKSU VOITTA ALAA

Oskari Mäkelä aloitti suutarimisen jo 7-vuotiaana tehden aluksi tuppia ja kukkaroita sekä taidon ja län vartuessa pikkuruojuita. 19-vuotiaana hänestä tuli itsenäinen yrittäjä ja 25-vuotiaana hän jo hallitsi maamme pieksumarkkinoita. Saadakseen tuotteilleen yhä parempaa menekkiä, suunnitteli hän Oulun Aströmin hiihtopieksusta «parannetun painoksen», alkaen näitä valmistaa. Hiihtopieksu voitti yhdellä iskulla maamme kenkämarkkinat ja niistä tuli oikea muotikenkä. Eräät naapurit yrittivät myydä halvemmalla hinnalla samalla menetelmällä valmistettuja pieksuja, mutta kokivat «vesiperän». Mäkelän saadessa huomattavimmat tilaukset toimitettavakseen. Mäkelällä oli vuosisadan alussa töissä 42 suutaria, joten 2000 parin tilauksetkin saatiin nopeasti lähtemään kohti Tamperetta. Lisäksi käsitti markkinointi Porin ja Kristiinan kaupungit ja myös etelä-Pohjanmaan pitäjien kauppiaat olivat hyviä ostajia. Mainittakoon, että siihen aikaan valmistettiin hiihtopieksun, eli ruojuun lisäksi myös pikkupieksuja, ämmänpieksuja, kesäpieksuja, pieksusaappaita ja paulakenkiä eli krampikkaita.

LAPIKAS SIVUUTTAA PIEKSUN

Ensimmäisen maailmansodan aikana alkoi lapikas voittaa alaa Vihtiläjärvellä. Heikki Kahila toi lapikkaan mallin Suonenjoelta 1915. Mäkelän suutarinpyödyän vaiheilla paranneltiin vähän lapikkaan mallia ja saatiin siitä kilpailukykyinen artikkeli. Markkinoinnin hoiti nyt puolestaan Isak Koskela halliten maamme lapikasmarkkinoita parinkymmenen vuoden ajan, kunnes lapikkaan sivuutti muotiin tullut kumiteräsaapas. Suuressa Vihtiläjärven kylässä oli tuskin kymmentä taloa, joissa ei olisi lapikkaita tehty. Osataan kylässä vieläkin lapikkaan valmistustapa, vaikka myyntivaikeuksien vuoksi valmistus onkin vähäistä.

Kun näistä asioista keskustelimme tiedustelimme Oskari Mäkelältä vieläkö hän on mukana kenkätouhuissa, saimme yllätykseksemme kuulla, että «juonessa mukana ollaan». Hän näet valmisti äskettäin vielä kengät ja hänen viimeinen apulaisensa Haanpään Jussi Honkajoelta tekee parast' aikaa

hänen aineistaan ja toimeksiannostaan kenkiä. Mäkelän poikia ei sen sijaan ole suutarintyö ammatiksi asti kiinnostanut, vaikka se heille ei niin vierasta olekaan. Pari heistä toimii maanviljelijöinä ja kolmas kauppiaina.

KÄÄNTÖKENKÄ ELI »PUNKA»

alkoi 1930-luvulla voittaa alaa Kirkkonylässä ja sen lähiympäristössä, ollen sen merkitys laajempaa kuin em. pieksu- ja lapikas aika, kertoi johtaja Halme. Punkavalmistuksen toi Kankaanpäähän Juha Aalto Tampereelta. Aalto aloitti kääntökengän valmistuksen 1919, ollen hänellä ensimmäisenä työntekijänä Iivari Kivellä »mato-Äärnin» tehdessä lestit. Kääntökengä voitti nopeasti alaa. Ensimmäisenä sen valmistukseen yhtyi Rajala ja Viitanen sekä monet muut suutarit. Erikoisesti punkateollisuus

kukoisti vv. 1922—1939, kunnes sodavuodet sen keskeyttivät. Parhaina vuosina valmistettiin kääntökengää lähes 150.000 paria, joista Halme markkinoi lähes puolet, ollen huomattavin välittäjä talvisotaa edeltäneenä vuosikymmenenä.

Sodan ajan ja sen jälkeen oli Kankaanpään kenkäteollisuus melkein kokonaan lamassa. Silloinen korvikeaika ei soveltunut täkäläiseksi pienteollisuusmuodoksi puupohjan- ym. nirunarukeneineen. Tällöin varrottiin aikaa parempaa ja tarvikkeita taas saataessa jatkettiin kääntökengän valmistamista. Tällä ei kuitenkaan ollut riittävästi menekkiä, joten uutta oli keksittävä. Johtaja Halme tutustui kauppatarkkailijain eri kenkämalleihin ja onnistui löytämään Mäntyhärjun pitäjältä Kuomionkoskelta erään mallisen lasten kengän, jossa kankaanpääläiset suutarit kehittivät kautta maamme tunnetun

LIIMAPOHJAISEN »ENSIASKEL»-KENGÄN

Liimapohjainen Ensi-Askel voitti heti maamme kenkämarkkinat ja sen valmistus aloitettiin hyvin tuloksin. Niinpä tälläkin kertaa valmistetaan Kankaanpäässä lasten Ensi-Askelta 200.000 paria vuosittain ja suutarien ammattikunta yhä vaan lisääntyy.

Kirkkonylän ympäristön entiset punkasuutarit valmistavat nyt pääasiassa liimatossua, johon myös Vihitäljärven ja Hapuan suutarit ovat osittain yhtyneet.

Jo ennen talvisotaa ryhtyi Yrjö Jylli valmistamaan lasten kenkiä ns. »Veltt»-menetelmää käyttäen ja sodan päätyttyä ennen Ensi-Askeleen varsinaista esiimarssia valmistettiin Veltt-rantikenkiä huomattavassa määrin, ollen siinä uranuurtajana isänsä jälkeen Mauno Jylli, joka ensimmäisenä aloitti koneellisen valmistuksen. Jyllin tehtaassa valmistetaan tällä kertaa parimääräisesti eniten Veltt-menetelmällä kenkiä. Kun kenkäteollisuus pitäjässä yhä voimistui, ryhtyivät muutkin kenkälän miehet siirtymistä

TEHDASMAISEEN VALMISTUKSEEN

perustaan kenkätehtaita, joissa sarjatyönä valmistetaan erilaisia kenkiä. Huomattavimmat alan yrittäjät ovat Kankaanpäässä Jyllin Kenkätehdas, Halmeen Kenkätehdas ja Lehmusperrän Kenkätehdas sekä uusin tulokas Koskelan Kenkätehdas. Samaan ryhmään lukeutuu Kankaanpään Nahkateos, jossa valmistetaan kenkien lisäksi myös muita nahka-alan tuotteita. Tehdasvalmistukseen siirryttäessä on eräs huomattava pulma ollut työväen koulutuksessa, mutta kankaanpääläisillä on suutarintyö siksi paljon veressä, että heistä suhteellisen lyhyellä oppiajalla saa ammattinsa hallitsevia sarjatyöntekijöitä. Nyt on alkuvaikeudet voitettu teollisuuteen siirtymisessä, joten kenkäteollisuuden alalla on Kankaanpäässä tulevaisuus edessä, jota velvoittaa myös vuosikymmenien perinteet, mainitsi johtaja Halme lopuksi. Saadaksemme vielä kuvan kengänvalmistuksesta, pistäydymme tutustumiskäynnillä Lehmusperrän Kenkätehtaalla.

10.000 MARKAN LAINA-PAAOMALLA

aloitti Mauno Lehmusperrä yhdessä vaimonsa kanssa 6 vuotta sitten kenkien valmistuksen. Vähitellen toiminta pääsi laajenemaan ja koneita voitiin ostaa sekä aputyöväkeä palkata. Tilan karjarakennus otettiin tilapäiseen käyttöön ja samaan aikaan alettiin suunnitella varsinaista tehdasrakennusta. Lehmusperrä itse suunnitteli tehdasrakennuksen ja viime keväänä laitoivat suutarit »lestit pussiin» ja aloittivat mestarinsa johdolla rakennustyön. Tilavuudeltaan 2000 kuutiometrin suuruinen tehdasrakennus valmistui syyskuussa, jolloin myös työt päästiin aloittamaan uudessa ajanmukaisessa täysin koneellistetussa tehtaassa. Rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa on pohjaamo-osasto, valmiintavaran varasto, työväen ruokala ja peseytymishuone, konttoritilat ja johtajan asuunto sekä siivessä lämpökeskus polttoainevarastoihin. Toisessa kerroksessa on leikkaamo, kumiteräsaapasosasto, tikkaamo ja raaka-ainevarasto.

Pienvilj. Uno Tuomisaari hankkii myös lisäansiota suutarintyöllä.

hänen aineistaan ja toimeksiannostaan kenkiä. Mäkelän poikia ei sen sijaan ole suutarintyö ammatiksi asti kiinnostanut, vaikka se heille ei niin vierasta olekaan. Pari heistä toimii maanviljelijöinä ja kolmas kauppiaina.

KÄÄNTÖKENKÄ ELI »PUNKA»

alkoi 1930-luvulla voittaa alaa Kirkonkylässä ja sen lähiympäristössä, ollen sen merkitys laajempaa kuin em. pieksu- ja lapikasaika, kertoi johtaja Halme. Punkavalmistuksen toi Kankaanpäähän Juha Aalto Tampereltä. Aalto aloitti kääntökengän valmistuksen 1919, ollen hänellä ensimmäisenä työntekijänä Iivari Kivellä »mato-Äärnin» tehdessä lestit. Kääntökengä voitti nopeasti alaa. Ensimmäisenä sen valmistukseen yhti Rajala ja Viitanen sekä monet muut suutarit. Erikoisesti punkateollisuus

kukoisti vv. 1922—1939, kunnes sota-vuodet sen keskeyttivät. Parhaina vuosina valmistettiin kääntökengää lähes 150.000 paria, joista Halme markkinoi lähes puolet, ollen huomattavin välittäjä talvisotaa edeltäneenä vuosikymmenenä.

Sodan ajan ja sen jälkeen oli Kankaanpään kenkäteollisuus melkein kokonaan lamassa. Silloinen korvikeaika ei soveltunut täkäläiseksi pienteollisuusmuodoksi puupohjan- ym. nirunarukeneineen. Tällöin varrottiin aikaa parempaa ja tarvikkeita taas saataessa jatkettiin kääntökengän valmistamista. Tällä ei kuitenkaan ollut riittävästi menekkiä, joten uutta oli keksittävä. Johtaja Halme tutustui kauppamatkoillaan eri kenkämalleihin ja onnistui löytämään Mäntyharjun pitäjältä Kuomionkoskelta erään mallisen lasten kengän, jossa kankaanpääläiset suutarit kehittivät kautta maamme tunnetun

LIIMAPOHJAISEN »ENSIASKEL»-KENGÄN

Liimapohjainen Ensi-Askel voitti heti maamme kenkämarkkinat ja sen valmistus aloitettiin hyvin tuloksin. Niinpä tälläkin kertaa valmistetaan Kankaanpäässä lasten Ensi-Askelta 200.000 paria vuosittain ja suutarien ammattikunta yhä vaan lisääntyy.

Kirkonkylän ympäristön entiset punkasuutarit valmistavat nyt pääasiassa liimatossua, johon myös Vihtiläjärven ja Hapuan suutarit ovat osittain yhtyneet.

Jo ennen talvisotaa ryhtyi Yrjö Jylli valmistamaan lasten kenkiä ns. »Veltt»-menetelmää käyttäen ja sodan päätyttyä ennen Ensi-Askeleen varsinaista esiimarssia valmistettiin Veltt-ranttikengiä huomattavassa määrin, ollen siinä uranuurtajana isänsä jälkeen Mauno Jylli, joka ensimmäinen aloitti koneellisen valmistuksen. Jyllin tehtaassa valmistetaan tällä kertaa parimääräisesti eniten Veltt-menetelmällä kenkiä. Kun kenkäteollisuus pitäjässä yhä voimistui, ryhtyivät muutkin kenkälän miehet siirtymistä

TEHDASMAISEEN VALMISTUKSEEN

perustaen kenkätehtaita, joissa sarjatyönä valmistetaan erilaisia kenkiä. Huomattavimmat alan yrittäjät ovat Kankaanpäässä Jyllin Kenkätehdas, Halmeen Kenkätehdas ja Lehmusperän Kenkätehdas sekä uusin tulokas Koskelan Kenkätehdas. Samaan ryhmään lukeutuu Kankaanpään Nahkateos, jossa valmistetaan kenkien lisäksi myös muita nahka-alan tuotteita. Tehdasvalmistukseen siirtymisessä on eräs huomattava pulma ollut työväen koulutuksessa, mutta kankaanpääläisillä on suutarintyö siksi paljon veressä, että heistä »suhteellisen lyhyellä oppiajalla saa ammattinsa hallitsevia sarjatyöntekijöitä. Nyt on alkuvaikeudet voitettu teollisuuden alalla on Kankaanpäässä tulevaisuus edessä, jota velvoittaa myös vuosikymmenien perinteet, mainitsi johtaja Halme lopuksi. Saadaksemme vielä kuvan kengänvalmistuksesta, pistäydymme tutustumiskäynnillä Lehmusperän Kenkätehtaalla.

10.000 MARKAN LAINA-PAAOMALLA

aloitti Mauno Lehmusperä yhdessä vaimonsa kanssa 6 vuotta sitten kenkien valmistuksen. Vähitellen toiminta pääsi laajenemaan ja koneita voitiin ostaa sekä aputyöväkeä palkata. Tilan karjarakennus otettiin tilapäiseen käyttöön ja samaan aikaan alettiin suunnitella varsinaista tehdasrakennusta. Lehmusperä itse suunnitteli tehdasrakennuksen ja viime keväänä laitoivat suutarit »lestit pussiin» ja aloittivat mestarinsa johdolla rakennustyön. Tilavuudeltaan 2000 kuutiometrin suuruinen tehdasrakennus valmistui syyskuussa, jolloin myös työt päästiin aloittamaan uudessa ajanmukaisessa täysin koneellistetussa tehtaassa. Rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa on pohjaamo-osasto, valmiintavaran varasto, työväen ruokala ja peseytymishuone, konttoritilat ja johtajan asunto sekä siivessä lämpökeskus polttoainevarastoiheen. Toisessa kerroksessa on leikkaamo, kumiteräsaapasosasto, tikkaamo ja raaka-ainevarasto.

Pienvilj. Uno Tuomisaari hankkii myös lisäansiota suutarintyöllä.

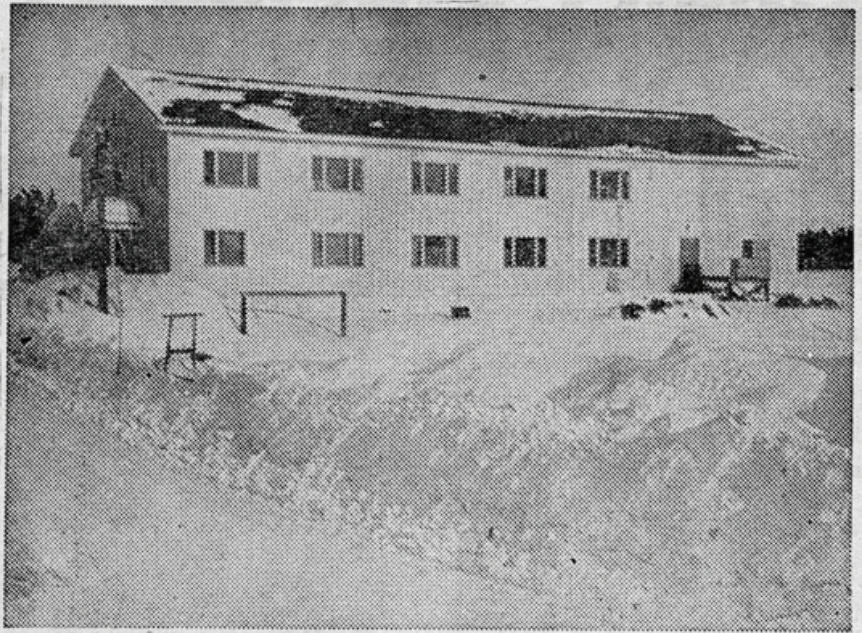
RIPEÄ TYÖNTAHTI.

Saimme tehtailija Lehmuserän opastuksella tutustua tehtaan eri osastoihin, joissa alansa hallitsevat työntekijät suorittivat sarjatyötään. Väkeä on tehtaalla töissä 42 henkeä, jotka suorittavat pääasiassa urakkatöitä. Tehtaan pääartikkelina on ollut kumiterien kiinnitys varsiin ja on tehdas johtavin tällä alalla maassamme. Lehmuserä mainitsi, että heillä valmistuu kumiteräsaappaita keskimäärin 27 paria henkeä kohti päivässä. Parhaillaan valmistettiin 10.000 parin tilausta Suomen kunniakkaalle armeijalle. — Saa näistä jo moni alokas kengät jalkaansa, tuumi eräskin työntekijä, jolla alokasaika näytti vielä olevan edessä.

Kenkäosaston puolella valmistettiin ns. »Kalifornia»-mallista kenkää ja nuorten urheilukenkää, joilla kummallakin mallilla kuuluu olevan hyvä kysyntä. Tiedustelimme tehtailija Lehmuserältä aikooko hän vielä tehdasta laajentaa ja saimme vastaukseksi: »Jospa taas ensi kesänä tehtäisiin suutareista »rakennusmestareita» ja jatkettaisiin vähän tehdasta». Toivotimme hyvää menestystä ja pistäydymme vielä katsomassa erästä tehdaslaitosta — nimittäin.

KOTELOTEHDASTA.

Ei nykyään enää rouhekopalla viedä kenkiä markkinoille, vaan ovat ne pakatut tehtaan etiketillä varustettuihin laatikoihin. Näistä laatikoista huolehtii mv. Antti J o u k a s e n äskettäin perustama laatikkotehdas, jonka isäntä taitavasti sijoitti entiseen tallirakennukseen. Tehtaan pääartikkeleina ovat kenkälaatikot, joita riittää myös Kankaanpään ulkopuolellekin. Muita laatikoita siellä myös valmistetaan — aina leivoslaatikoista alkaen, mutta se on taas asia erikseen, eikä kuulu tämän jutun puitteisiin.

Lehmuserän Kenkätehdas.

Haimeen Kenkätehtaan tikkaamossa neulovat näppärät naiset.

Tämä juttu on ilmestynyt Pohjois-Satakunnan Sanomissa 15.5.1956. Tässä tekstien ja kuvien paikkoja on muokattu. Jutun sisältö on kuten alkuperäisessäkin jutussa.

Frans O. Mäkelä

80-VUOTIAS

Maaliskuun 6 päivänä täyttää Kankaanpään Vihteljärvellä 80 vuotta ent. liikemies ja maanviljelijä Frans Oskari Mäkelä. Hän on syntyjään kankaanpääläinen.

Mäkelä sai jo pikkupoikana opin isänsä jalkineliikkeessä ja vartuttuaan hän perusti oman liikkeen, joka oli useita vuosikymmeniä maakunnan suurimpia alallaan. Parhaimmillaan siellä työskenteli useita kymmeniä ammattimiehiä, Mäkelän itse noitaessa ympäri Suomen suoritettut myynnit ja ostot.

Frans Mäkelä on tunnettu myöskin taitavana maanviljelijänä. Ostettuaan aikoinaan Vihteljärveltä Kahilan ja Jokelan rappiotilat saattoi hän ne vuosien varrella ensiluokkaiseen kuntoon. Hänen aikanaan raivattiin tiloille useita kymmeniä hehtaaria lisää peltoa. Niinikään uusittiin kaikki rakennukset. Muutama vuosi sitten hän luovutti maatilán hoidon nuormepiin käsiin.

Merkkipäivän viettäjä on osallistunut myöskin Kankaanpään kunnalliseen elämään, toimien m.m. kunnanvaltuuston jäsenenä.

Perheeseen syntyi 18 lasta — niistä kolmet kaksoset

Ennen, jolloin suuret perheet olivat jokseenkin yleisiä, eivät esimerkiksi 10-lapsiset perheet olleet suinkaan harvinaisia. Näin oli laita etenkin maaseudulla, jossa asumatilat ovat aina olleet väljempää kuin kaupungissa. Nyt kun muuttuneet elintavat ja mukavuuden halu pyrkivät rajoittamaan lapsilukua, puhutaan suurperheistä jo silloin, kun lasten luku nousee 4–5:een. Minkälaiseksi perhe nykyisin luokitellaan, jos siinä on lapsia kymmenkunta tai vaikkapa kahdeksantoista, niin kuin on ollut siinä veneskoskelaisessa perheessä, jonka terhakasta äitiä ja emäntää jututin tässä eräänä päivänä.

Meille syntyi tosiaankin 18 lasta ja kaikki kahdeksantoista vuoden kuluessa, kertoi emäntä Hilda Aleksandra Ojanen Kankaanpään Veneskoskelta. Vaikka perheemme saikin miltei joka vuosi uutta lisäystä, mieheni ja minä otimme sen aina vastaan yhtä tyytyväisin ja iloisin mielin. — Lapset ovat Herran lahjoja, kuuluu vanha sanonta — ja näin ajateltiin varmaankin myös tässä kodissa.

Kun lapsiluvussa oli tultu kymmeneen, lienevät äiti ja isä sentään jonkin verran hämmentyneet, kun yllättäen alkoi kaksosten sarja. Tämä jatkui kolmena seuraavana peräkkäisenä vuonna. Sen jälkeen olikin jo monta kättä kurottamassa leipäkoriin perheen yhteisillä aterioilla. Vielä tänäkin jälkeen syntyi taloon — nyt jälleen yksitellen — poika ja tytär, joista tosin vain poika jäi elämään.

Yhteistä iloa pääsi kuitenkin sumentamaan se, että lapsista kuoli kahdeksan jo varsin varhaisella iällä. Niinpä neljä 5–10 ikävuosien välillä ollutta kuoli runsaan vuoden kuluessa ulkopuolisen henkilön tartuttamaan tautiin, yksi vuoden ikäisenä ja toiset sitäkin nuorempina. Lisäksi kaksi lapsista syntyi kuolleena.

Kahdeksan lasta elossa

Tiheet kuoleman vierailut tekivät luonnollisesti elämän joskus raskaaksi, sanoi emäntä. Olisimme mielellämme pitäneet kaikki 18 lasta, ja uskon, että he kaikki myös olisivat löytäneet oman paikkansa maailmassa. Toisin kuitenkin tapahtui, ja olenkin osaani tyytyen ajatellut, että näin oli meidän kohdallamme määrätty. Kahdeksan lapsistamme on elossa, ja kymmenen heistä lepää yhteisessä sukuhaudassa Kankaanpään hautausmaalla. — Kuvaavana seikkana emäntä Ojanen ker-

Hilda ja Iivari Ojanen istumassa jyrkästi raudoitettun Amerikankirstun kannella.

toi tuosta ankeasta ajasta, että hän oli tehnyt itse valkoisesta palttinasta omat kantoliinatkin, koska seurakunnan liinojen puhtaudesta ei vielä tuolloin pidetty niin tarkkaa lukua.

Nykyisin jo 73-vuotias Hilda Aleksandra Ojanen on syntynyt Vihteljärvellä. Talon pari vuotta vanhempi isäntä Iivari Ojanen on lähtöisin Verttuun Kortesojalta. Hän käväisi nuorena miehenä ajan tavan mukaan Amerikassa, jossa hän lyhensi sukunimensäkin Ojaksi. Pysyväksi tuo Amerikankuume ei hänelle kuitenkaan jäännyt. Oja palasi kotimaahan jo parin vuoden päästä, ja sen jälkeen hän rupesi käyttämään nimeä Ojanen.

Iivarin ja Hildan mentyä naimisiin nuoripari ryhtyi kauppiaksi Veneskoskelle. Ensimmäinen oli Mäkitalon naapurina, kunnes rakennettiin uusi talo Venesjärven tienhaaran lähelle ja pidettiin siinä

kauppaa toistakymmentä vuotta. Samanaikaisesti pariskunta viljeli ostamaansa Korpelan tilaa.

Kaupanteko oli menestyksellistä niin kauan kuin sitä sai yksin harjoittaa. Mutta sitkeää yrittämistä se kuitenkin vaati. Hilda leipoi myytäväksi mm. vehnäleipää ja ompeli esiliinoja, paitoja, housuja jne. Vuonna 1939 liike myytiin ja asetuttiin taloksi Korpeleaan, jota Ojaset edelleen viljelevät.

Vaikka talossa onkin ollut suuri perhe sekä puuhaa ja monenlaista hyörintää tavallista enemmän, on koti taas hiljentynyt. Lapset ovat lähteneet omille tahoilleen, ja vain yksi poika on enää kotona. Emäntä huolehtii lypsämisestä ja sisäaskareista, ja miehet auttavat häntä tarvittaessa. Miesten huolena ovat tietenkin lisäksi ulkotyöt pelloilla ja metsässä, ja mm. tukinajossa isäntä Ojanen haluaa olla vielä itse mukana. — T.

Liikemies, rakennusurakoitsija, maa- ja metsätalouden sekä kotipaikkakuntansa kaikenpuolisen kehittämisen innokas harrastaja, jonka kehitys ja toiminta on osa teollistuvan Kankaanpään värikäintä historiaa.

Artturi Leppänen syntyi Kankaanpään Vihtiläjärvellä Puuskan talon Leppimäen torpassa huhtikuun 27 päivänä v. 1897 kahdeksantena vanhempiensa Manasse Leppimäen ja Marjaana Antintyttären yhdestätoista lapsesta. Isä oli suutari jopa viidennessä sukupolvessa, ja kaikki hänen kahdeksan poikaansa harjoittautuivat samaan ammattiin niin pian kuin kynnelle kykenivät. Niukkana pysyi kuitenkin kauan niin suuren perheen toimeentulo, varsinkin kun isän voimat nopeasti vähenivät, ja hän kuoli jo v. 1919 ehdittyään kuitenkin kasvattaa lapsiaan kunnan ihmisiksi, mikä näyttää olleen hänen tärkeä pyrkimyksensä.

Erikoisella tarmolla jatkoi perheen kaikinpuolista huoltoa Marjaana-äiti, jonka kuva ja elämäankaari erikoisesti piirtyi mieliin silloin, kun talvisodan jälkeisinä äitienpäivinä haluttiin tehdä kunniaa suurten perheitten äitien arvokkaalle ja isänmaalle ensiarvoisen tärkeälle työlle. Urheana tuo pystyvä ja ahkera äiti — joka jo ennenkin oli lisännyt perheen tuloja taitavana kankurina — otti ohjat tiukasti käsiinsä. Kaikkien oli tehtävä työtä ja moitteettomasti eletävä. Kun pyhäiltäisiin nuoria parveilla kylän teillä, ei Leppimäen torpan ympärillä saanut pitää pahaa elämää. Rohkeasti hän hajoitti korttisakit ja vei omat nuorensa kotiin. Samoin hän keskeytti remuaviksi tulleet tienristeystanssit. Hänellä oli arvovaltaa, ja hän osasi sitä käyttää. Taloudellisestikin päästiin yhä parempaan päin, kun lapset kasvoivat ja tarkasti elettiin. Ja torppien itsenäistyttyä vapaussodan jälkeen Leppimäestä tuli talo, joka jatkuvasti vaurastui.

Tällaiset olot, joissa Artturi Leppimäki — myöhemmin Leppänen — kasvoi ja kehittyi, olivat kuvaavia koko silloiselle Kankaanpäälle. Olihan paikkakuntamme vielä 1930- jopa 1940-luvullakin

Artturi Leppänen

vanhanaikainen sivupitäjä ja sen keskus vaatimaton kirkonkylä. Kehitysedellytyksetkään eivät olleet rohkeavia. Maatilatalous oli ja on edelleenkin pienviljelysvaltaista, hyviä metsiä oli verrattain vähän, puutavaran kuljetukseen soveltuvia vesistöjä puuttui eikä vihdoin saatu rautatieyhteyskään Poriin ja Haapamäelle paljonkaan hyödyttänyt Kankaanpää.

Mutta luonnonantimien ollessa niukat kankaanpääläiset tottuivat yhä enemmän luottamaan käytensä apuun. Suutarien, kankaankutojien, astiain- ja viskurintekijäin y.m. käsityöläisten joukko yhä lisääntyi, ja sen parhaimmisto kouliintui rohkeaan yritteliäisyyteen ja avaraan taloudelliseen ajatteluun. Monenlaisia tuotteita käsityöläiset kävivät kauppaamassa naapuripitäjissä ja vihdoin eri puolilla Suomea ja toivat yhä uutta pääomaa paikkakunnalle lisäten yleistä hyvinvointia. Saivathan paikkakuntalaiset yhä uusia työtilaisuuksia, kun hankittuja pääomia ei pantu tilille, vaan ne sijoitettiin käsityön kehittämiseen ja yhä laajempiin liikeyrityksiin. Näin muodostui taloudellinen ketjureaktio, joka nosti Kankaanpään huomattavaksi Pohjois-Satakunnan liikekeskukseksi.

Juuri tuollaisiin, sanoisinko maasta nousseihin yrittäjiin kuului nyt puheena oleva Leppimäen Manassen ja Marjaanan kahdeksas poika Artturi, jolla jo syntyessään oli niin kova kiire ja touhu, että äitinsä tuskin oli ennättänyt lypsyltä saunan lämpimään, kun poika jo äänteli lauteen oljilla.

Kiire tuolla nokkelalla pojalla tämän maailman hyörinään ja pyörinään todellakin oli, sillä jo 6-vuotiaana hän aloitti "liiketoimensa", kuten hän joskus myhäillen kertoi. Olemalla lapsenkaitsijana naapuritalossa, mikä muuten oli hänen ainoa vieralle tekemänsä työpäivä, hän ansaitsi 60 penniä, "toimintansa alkupääoman", kuten hän sanoi. Tuolla 60 pennillä hän osti kilon pastilleripötköjä. Mutta niitä hän ei suinkaan syönyt, vaan lähti kaupalle ja voitti niin paljon, että sai ostetuksi 2 kiloa pastillereita jatkaakseen kaupankäyntiään.

"Siitä alkaen minulla on ollut rahaa ja velkaa", hän hyväntuulisena hymyillen muisteli.

Harrastus liikeasioihin jatkui. Koulussa Artturi-poika teki postikorttikauppoja, möi naapureihin omaa tekemäänsä pikilankaa y.m. Kotona hän suutarintyötä opetellessaan kuunteli isänsä selvityksiä, kuinka paljon yhdestä pieksunnahkavuodasta voitiin leikata pieksun pohjia ja paljonko siitä saatiin voittoa. Itsekin hän alkoi laskeskella ja kehittyi niin, että jo viisivuotiaana osasi kertomataulun. Samoin hän seurasi ja muisti asioita tarkkaan. Mainitaanpa, että hän elämänsä loppuun asti aina luki tärkeimmät päivän lehdet kannesta kanteen.

9-vuotiaana Artturi Leppänen teki ensimmäisen kiinteistökauppansa pastillerikaupoilla ansaitsemilaan rahoilla. Kiinteistö oli tosin vaatimaton mökki, joka myytiin huutokaupalla. Artturi teki sadan markan huudon. Mutta huutokaupan pitäjä ei uskonut sitä todeksi, vaan kysyi: "Onko sinulla rahaa?" "Kyllä minä poika huutoni vastaan!" Artturi vastasi remseästi, kaivoi rahapussin taskustaan ja luki rahat pöytään. Niin oli mökki hänen, mutta samana päivänä hän myi sen naapurilleen ja sai 200 markkaa.

12-vuotiaana Artturi osti toisen kiinteistön, kun apurin mies halusi myydä mökkinsä saadakseen atkarahat Amerikkaan. Artturi osti sen 800:lla markalla, mutta myi pian Jokelan Iivarille 1500:lla markalla.

Hyvä mahdollisuus oli Artturi Leppäsen synnynäisten liikemiesvaistojen edelleen kehittyäkin, kun hän sai seurata isänsä kauppamatkoille jopa 5-vuotiaasta alkaen. Samalla hän "pelasi omaan pussiin-sakin". Kerran hän osti posetiivin ja 1000 kpl onnenlehtiä sekä lähti niitä myymään. Kauppa kävi hyvin, ja toiset pojat katselivat kateellisinä kun Artturi teki rahaa. Hän tilasi uuden 1000 kappaaleen onnenlehtilähetysten, mutta silloin hänen isänsä suuttui. "Posetiivariako minä olenkin Sinusta kasvattanut? Sinusta pitää tulla mies!" hän sanoi ja poltti koko onnenlehtilähetysten. Posetiivikin pojan oli myytävä, mutta hän voitti siitäkin kaupasta 75 markkaa. Hammasta purren hän kuitenkin päätti tilaisuuden tullen ostaa uuden posetiivin, mutta ostamatta se jäi.

Viimein kuitenkin isänkin oli myönnettävä pois-nsa kauppamieskyvyt. Ja niin Artturi sai 14-vuotiaana ryhtyä kauppamatkustajaksi markkinoimaan isänsä ja veljiensä tekemiä pieksuja. Paljon ja laajalle alalle hän kulki, niin että hän jo 17 vuotta täytettyään oli ehtinyt kiertää kaikki Suomen kaupungit ja kauppalat.

Hieno kaupparatsu Artturi Leppänen olikin. "Kun palasin ensimmäiseltä kaupparetkeltäni, minulla oli musta verkatakki ja miljoonahousut, kiil-tonahkakengät, kova kaulus, mansetit sekä knallihattu", muisteli hän ja jatkoi: "Mutta en ole sen jälkeen niin hieno herra ollutkaan." Tiedämme kuitenkin, että hän myöhemmin oli etikettien mukaisena suurissakin juhlissa, m.m. poikansa tohtorin-väittäjäisissä ja oli sielläkin kuin "kala vedessä", jutteli leppoisasti myhäillen kenen kanssa vaan.

Liiketoimiensa ohessa Artturi Leppänen alkuaikoina vielä joskus istahti kotinsa suutarinpöydänkin ääreen. Mutta miehenikää lähestyessään hän yhä itsenäistyi sekä ryhtyi yhä moninaisimpiin ja suurempiin yrityksiin. Olihan hän jo 16-vuotiaana

tehnyt ensimmäisen, tosin pienen metsäkauppansa, mutta 18-vuotiaana hän osti maatilan. Honkalan, nykyisen Hatanpään talon Vihtiläjärveltä ja alkoi sitä ripeästi asua. Talossa oli noin 20 ha peltoa ja lisäksi metsää. Siellä oli hyvä karja ja neljä hevosta. 8 miestä oli hänen palveluksessaan ja hyvin tultiin toimeen.

Pian kuitenkin Leppänen halusi jälleen liiketoi-miin. Hän myi maatilansa v. 1920 ja osti Viljami Honkalalta kirkonkylästä torin varrelta talon, nykyisen Osuuskassan vanhan talon. Sitä hän taas rupesi kunnostamaan ja entistä suuremmalla innolla. Toihan hän sinne itselleen elämäntoverin, sievän ja puuhakkaan Veera Kulmalan Venesjärveltä, alkuaan Laviasta. Yhdessä alettiin tehdä työtä. Taloa leven-nettiin ja pian tehtiin siihen taitekattoinen yläkerta. Ja kun talo vielä maalattiin vaaleaksi, se oli kylän upeimpia. Pihakin laitettiin kauniiksi, ja huvin vuoksi mainittakoon, että siihen tehtiin Kankaan-pään ensimmäinen uima-allas ja erikseen suihku-lähde. Arvostihan Artturi Leppänen kiireensä ja touhunsä keskellä kaikkea kaunista ja iloitsi siitä, että hänen vaimonsa piti kodin hyvässä kunnossa, kauniina ja harvinaisen puhtaana. Tämän kaiken osoitti todeksi myöhemmin varsinkin Venetmäen koti, kerta kaikkiaan kuin hovi, jonka Leppäset pystyttivät Ruokojärven rantamalle juuri ennen toista maailmansotaa ja jossa nähtävästi vietettiin perheen parhaat vuodet. Siellähän perheen lapset, kaikkiaan kuusi, kasvoivat, kävivät koulua ja sieltä käsin valmistuivat elämänsä tehtäviin.

Torin varren kunnostetussa talossa olivat pian käynnissä ankarat liiketoimet. Alakerran pohjoisen-puoleisessa päässä oli nahka- ja kenkäkauppa, joka oli sekä tukku- että vähittäisliike. Keskellä taloa oli leipomo, jossa Veera-rouva itsekin paisteli "lon-kia", ja pullapuoti. Talon eteläpäässä samoin kuin sivurakennuksessa pihan takana oli suutarinverstas. Yläkerran pohjoispäässä oli kenkien leikkuhuone, kunnes lisääntyvä perhe, joka asui yläkerran muissa huoneissa, tarvitsi senkin tilan.

Suutarinverstas oli erikoisen kiintoisa. Se oli ensimmäisiä suuria verstaita Kankaanpäässä. Sitä ennen oli vain Koskela teettänyt lapikkaita kylällä ja markkinoinut ne. Ja ensimmäinen varsinainen verstas oli ollut Jussi Aallolla, joka oli Stengårdin poikia Vihtiläjärveltä. Hän oli ollut kauan Tampe-reen eri kenkätehtaissa työssä ja tuonut tänne teh-dasmaisen lastenkenkien eli punkkien tekotaidon.

Leppäsen Isotalo.

Nämä olivat kevyitä lasten kääntökenkiä, joita täällä sitemmin tehtiin paljon ja jotka olivat kankaanpääläisinä laajalti tunnettuja. Aallolla oli verstaassaan n. 30 miestä, joista monet sitemmin olivat Leppäselläkin, sillä Aalto muutti myöhemmin uudeleen Tampereelle.

Leppäsellä oli työssään n. 60 suutaria, mutta osa niistä työskenteli kotonaan, sai aineet ja mallit työnantajalta, joka myös markkinoi tuotteet.

Verstaassa työskenteli seuraavia henkilöitä: Yrjö, Eemeli, Väinö, Antti, Frans, Arvo ja Tyyne Mänistö, Oskari, Vilho, Ingrid ja Elsa Jussila, Armas ja Väinö Halme, Iisakki ja Paavo Santikko, Laimi, Urpo ja Iisakki Lehtimäki, Jaakko ja Iivari Ahonen, Fredrik Pajuniemi, Matti Kuoppala, Kalle Veromaa, Maija Viitanen, Hilja Välimäki, Uno Tuomioja, Iivari Kivelä, Arvo Mansikkamäki j.n.e.

Heti ensi silmäyksellä huomaa, että näistä työntekijöistä on tullut tosi suutareita, monista suorastaan loistavasti menestyviä kenkätehtailijoita jopa muitakin liikemiehiä ja - naisia paikkakunnalle. Tämä verstaas siis merkitsi tärkeätä perustaa teollistuvalla Kankaanpäälle.

Verstaissa tehtiin Kankaanpäässä yleensä pieksuja, lapikkaita, saappaita, naisten kenkiä jopa hienoja, korkeavartisia nappikenkiäkin sekä lasten kenkiä. Leppäsen verstaassa valmistettiin melkein yksinomaan lasten kenkiä eli jo mainittuja punkeja. Työ tehtiin urakalla. Naiset leikkasivat ja tikkasivat eli nootlasivat. Leikkaaja sai palkkaa 25—30 penniä parilta ja leikkasi päivässä n. 100 paria, mutta monen päiväansio jäi 20 markkaan. Kuitenkin esim. tunnettu nykyinen liikemies Ingrid Heinonen leikkasi niin paljon, että sai jopa 40 mk päivässä, vaikka oli vasta 16—17 vuoden ikäinen. Mainittakoon ajan kuvana, että hän nuoremman sisarensa Elsan kanssa osti silloin m.m. isällensä hevosen. Nootlaaja sai 50 penniä punkiparilta ja tikkasi n. 40 paria päivässä.

Miehet pohjasivat punkeja istuen neljän ryhmissä tiskin ympärillä rummuillaan (matalilla nahkapäälisillä tynnyreillä). Pohjauksesta saatiin 3,5 mk parilta ja miehen urakka oli 10 paria päivässä, mutta joskus innostuttiin tekemään 20:kin paria, kun istuttiin iltaa myöhään. Muuan vielä nyt työssä oleva suutari sanoi, että ansio oli suunnilleen sama kuin nyt, kun verot ja elinkustannukset olivat silloin alaiset.

Kun työtä tehtiin urakalla, jäi joskus hauskuksiinkin aikaa. Jos joku nousi turhaan rummultaan, pisti toinen salaa "taksia" alle. Tai jos joku laittoi vasaransa väärään paikkaan, pantiin "kliisteriä" varten. Turhanaikaisen toripäivillä hyppääjän selkään pantiin vitsikäs lappu j.n.e. Iltasella jäätiin joskus pelaamaan korttia ja pitämään hauskaa, ja erittäin lystiä oli, jos pääsi isännän kanssa markkinoille kaupunkiin. Torilla oli iloa ja hälinää ja jos kauppa kävi hyvin, isäntä pisti pullakahvit kaikille.

Työnantajana Artturi Leppänen oli hyvä ja saa täällä vieläkin suurta tunnustusta. Hän oli kansan mies, leppoisa ja iloinen. Tietenkin hän joskus tulistui, mutta vain asiasta ja leppyi pian. Jokaiselle kunnon työihmiselle hän antoi arvon ja auttoi, jos tarvittiin. Kiitollisuudella muistelee moni, että Leppänen oli kauan paikkakunnan suurin työnan-

taja ja oli sitä silloinkin, kun 1920-luvun lopulla tuli lamakausi. Käsityöläisillä oli sinäkin aikana työtä ja rahaa.

Tuotteitaan Leppänen myi pääasiassa itse sekä kotikaupassaan että toreilla.

Torilla Artturi Leppänen olikin elementissään, myi niin tulisella kiireellä puhuen ja huijaten, että pitkin viikkoa jälkeinpäin ihmisiä tuli vaihtamaan, kun olivat saaneet eri paria jopa saman jalan kenkiä. Aina hän voitti ja hävisi, kuten hän itse kertoi, sillä jos kauppa oli käynyt hyvin, mutta oli jäänyt joitakin kenkäpareja, hän antoi ne niin ja näin. Mutta koskaan hän ei kauppaansa katunut. Jos lapsetkin joskus valittivat, että joku ostos tai asia oli mennys huonosti, hän sanoi: "Katua ja surra ei kannata. Kyllä sekin asia siemenen jättää."

Oli Veera-rouvakin toisinaan toreilla myymässä m.m. karjantuotteita. Yht'äkkiä näet ostettiin Pansian talo, jossa oli n. 50 ha maata ja jossa pidettiin karjaa. Taloa asuttiin liiketalosta käsin ja tuotteita myytiin muuallekin. Ja liiketalossakin pidettiin jopa kymmentä emäsiikaa, jotka porsivat. Niin ajelivat Arttu ja Veera hevosella Porin torille, jossa Arttu usein myi jopa 5 rouhekopallista kenkiä ja Veera kaupitteli toisella torilla porsaita. Kun kaupat oli tehty, ostettiin Friitalasta nahkaa ja palattiin kiltisti kotiin. Leppänen sanoi usein, että hän itse touhuaa ja "häärää" miten vain, mutta "Veera on se vakka, joka kokooa ja säästää, mitä hän hankkii". Myöhemmin ostettiin auto, avofordi, jolla sitten joukolla käytiin markkinoilla.

Uusiin ja yhä uusiin yrityksiin paloi kuitenkin Artturi Leppäsen mieli. Hän sanoi, että kauppa- ja liike-elämä oli hänelle seikkailunomainen harrastus, kuin yhä uusien mielenkiinnon kohteiden etsiminen, ei mikään jatkunut pyrkimys mihinkään tavoitteeseen. Itsekin hän joskus nauroi yrityksilleen. "Nyt tehdään se ja se", hän saattoi äkkiä sanoa, eikä kukaan, ei Veera-rouvakaan ehtinyt sanoa niin ei näin, kun asia jo oli ratkaistu.

Niinpä Leppänen kesällä 1928 yht'äkkiä sanoi miehille verstaaseen: "Nyt mennään montulle!" Toiset lähtivät hänen kanssaan, mutta toiset jäivät ilman johtoa verstaaseen, kunnes Veera-rouva otti pyörän alleen ja meni sanomaan miehelleen: "Lopetanko sinä nuo verstasyöt vai lopetanko minä?" Artturi tuli, päästi miehet pois ja siihen loppui koko verstasyö. Leppänen oli ottanut urakalla tehdäk-

Venetmäki.

seen vastaperustetun yhteislyseon koulutalon ja siirtyi siis uuteen puuhaan. Sitten hän urakoi Santaskylän kansakoulun, kunnalliskodin, tuberkuloositöimiston talon, Niinisalon osuuskaupan, Suodenniemen kunnantalon y.m. Lisäksi hän rakennutti omia talojaan. Muistan, kun hän turhaan etsittyään suunnittelemaalleen uudelle liiketalolle paikkaa kylän silloisesta keskuksesta kirkon läheltä, harmissaan huudahti: "P-kele, minä vien Kankaanpään keskukseen torin varteen!" Niin hän teki ja laski siten nykyisen Kankaanpään kauppalan keskuksen perustan. Eihän torin varrella silloin ollut muita rakennuksia kuin työväentalo, Leppäsen oma talo, Kahvitupa, Kivinen ja sitä vastapäätä torin kulmassa pieni asumus sekä pappila. Kun sitten keväällä 1932, pahimpana pulakautena, tuo Leppäsen suuri liiketalo n.s. Isotalo valmistui torin varteen, herätti se suurta huomiota ei vain Kankaanpäässä, vaan muuallakin. Eihän niin suurta liiketaloa maaseudulla juuri ollut. Ja kun siinä oli monia kauppaliikkeitä, matkailijakoti sekä ruokala ja kahvila, joita Leppäset niitkin kauan itse hoitivat, matkahuolto, käärihuone y.m. ja talon viereen tehtiin vielä postitalo, elokuvateatteri y.m., on ymmärrettävää, että liikelämä todellakin alkoi keskittyä torin varteen.

Varuskunnan tultua Niinisaloon Leppänen rakennutti sinne Salonharjun talon, jossa oli kauan upseerikerho, ravintola y.m. Kirkonkylään hän rakennutti oman asuintalonsa Venetmäen, josta jo ennen oli puhe, vesitornin sekä suunnitteli kauppahallin tekoa.

"Huonoin rakennustyö ja kauppa, johon olen osallistunut", Leppänen kertoi, "oli rautatien rakentaminen Niinisalossa. Teimme Mauno Mattila-Oukarin kanssa n. 1 km pituisen sivuraiteen soranotto-paikalle, ja se tuli maksamaan 2,7 vmilj. markkaa. Se oli aluksi tuottava. Mutta kun autokuljetukset alkoivat yleistyä, rata kävi tuottamattomaksi ja siirtyi viimein valtiolle, jonka käytössä se edelleenkin on."

Kaiken muun ohella Artturi Leppänen osallistui huomattavalla tavalla kotikuntansa moniin yhteiskunnallisiin harrastuksiin. Hän kuului m.m. kunnan rakennus-, taksoitus- ja tutkijalautakuntaan, säästöpankin isännistöön ja hallitukseen ollen vuosia sen puheenjohtajana. Hän oli perustamassa pitäjään palokuntaa sekä Kankaanpään Kauppa O/y:tä, joiden johtokuntiin hän kauan kuului. Myös hän oli puuhaamassa oppikoulua paikkakunnalle.

Urheiluharrastuksiakin Artturi Leppäsellä oli. Hän m.m. otti hyvillä hevosillaan osaa ravikilpailuihin Ruokojärven jäällä.

Kaiken aikaa Artturi Leppästä viehätti kuitenkin kaupanteko, myöhemmin etenkin maan ja metsän osto. Paitsi jo mainittuja taloja hän osti maatiloja Suodenniemeltä, Laviasta, Karviasta ja tietenkin omasta pitäjästään, niin että hänellä lopulta oli n. 10 kiinteistöä ja n. 500 ha metsää.

Mutta Artturi Leppänen ei vain hankkinut kiinteistöjä ja liikkeitä, hän myöskin hoiti ja piti niitä kunnossa elämänsä loppuun saakka. Niinpä hän saikin tunnustukseksi v. 1959 Keskuskauppakamarin kultaisen ansiomerkin 40 v. jatkuneesta ansiokkaasta työstä itsenäisenä liikkeenharjoittajana. Samana vuonna hän sai kunniakirjan ja II palkinnon Lavian metsänhoitoyhdistyksen toimeenpaneman 2-vuotisen metsänhoitokilpailun metsätöiden sarjassa. Ja jo v. 1944 Aamulehti kirjoitti: "Metsätöiden ennätys tänä vuonna on kankaanpäälaisellä Artturi Leppäsellä", ja jatkaa: "Mielenkiintoista hänen työsarjallaan on se, että kaikki hänen ostamansa metsät, n. 500 ha, ovat olleet joko rauhoitettuja tai puhtaaksi hakattuja. Leppänen on istuttanut tai kylvänyt ne uudestaan ja osassa niistä on jo komea puusto tai elinvoimainen taimisto. Tämän vuoden aikana hänen metsässään tehtiin enemmän metsänhoitotöitä kuin yhdessäkään yksityismetsässä koko Satakunnassa. Edellisenä kesänä hän kaivatti metsäojia 8 km. Tänä keväänä kylvettiin 44 ha ja istutettiin 4 ha metsää. Raivaustyöt tehtiin 20 ha:n alalla ja väkilotaa kylvettiin 1200 kg." Työ tuli kalliiksi, mutta kaukonäköisenä miehenä Leppänen sanoi, että se kannattaa ja että ainakin 10 % metsätuloista pitäisi aina käyttää metsänparannukseen ja hoitoon.

Metsä ei kuitenkaan tuolle mittavalle liikemiehelle merkinnyt vain taloudellista rikkautta. Se merkitsi paljon enemmän, suorastaan henkisiä arvoja. Tiedämmehän, että vaikka hän useimpien lastensa sijoituttua Helsinkiin itsekin puolisoineen siirtyi sinne, hänet kuitenkin usein nähtiin täällä juuri metsiään samoilemassa. Parhaiten tuo seikka käy ilmi siitä puheesta, jonka hänen poikansa, lääket. ja kirurgian tohtori Matti Leppänen piti hänen haudallaan. Hän lausui: "Metsä oli Sinun viimeisten vuosiesi suuri virkistysten lähde. Sinä nuorruit, silmäsi alkoivat loistaa, kun päästiin metsään. Sinä hakkasit, kylvit ja istutit metsää, ojitit kosteikkoja, et siksi, että itse saisit korjata tulokset tai että edes näkisit niitä. Mutta Sinussa asui uudistuksen henki. Luomisen pakko sai Sinut niin tekemään."

Lämpimin mielin saamme myös seurata, miten kauniisti tuo puhuja luonnehti isänsä, suuren kankaanpäälaisen, elämän kaarta sen viime vaiheissaan:

"Sinussa oli useita puolia niinkuin vain aktiivisessa, luovassa ihmisessä voi olla. Nämä Sinun erilaiset minäsi olivat Sinun elämällesi voima, toiminnan alkulähde, tuska, ristiriita, henkinen kypsytminen ja lopulta suuri sielun rauha ennen poisnukkumistasi. Sinun tautisi oli yhtä kiihkeä kuin Sinun elämäsi, se poltti Sinun ruumistasi kuin kiirastuli. Ruumiisi kuihtui, mutta henkinen minäsi näyttäytyi sitäkin selkeämpänä. Se oli kypsytynyt ja jalostunut eheäksi persoonallisuudeksi, joka turvautui Korkeimman johtoon.

Liikemies

ARTTURI LEPPÄNEN

50-vuotias.

Tunnettu kirkonkyläläinen, liikemies Artturi Leppänen täytti huhtikuun 27 päivänä 50 vuotta. Hän on syntyperältään aito kankaanpääläinen, ollen alkujaan Vihtiläjärven poikia. Jo nuorena hän aloitti oman liiketoiminnan harjoittaen jalkine- ja nahkakauppaa, sekä myöhemmin ravintolatoimintaa ja puutavaraliikettä. Artturi Leppänen on m.m. rakennuttanut Kankaanpään kunnalliskodin, Kankaanpään Puhelin O.Y:n toimitalon sekä Yhteislyseon ensimmäiseen rakennusvaiheeseen kuuluneen koulutalon, vain huomattavammat vieraat rakennukset mainitaksemme. Artturi Leppänen on perustanut useita kankaanpääläisiä liikeyrityksiä. Näistä mainittakoon mm. Leppäsen Saha O.Y., jonka toimitusjohtajana hän toimii edelleenkin. Niinikään hän oli perustamassa Kankaanpään Kauppa O.Y:tä kuuluen sen johtokuntaan alusta alkaen. Muista Artturi Leppäsen yhteiskunnallisista harrastuksista mainittakoon vielä, että hän on kuulunut kunnan taksoituslautakuntaan, säästöpankin hallitukseen ja rakennuslautakuntaan sekä ollut perustamassa Kankaanpään VPK:ta ja toiminut sen johtokunnassa. Tässä on mainittuna vain muutamia työn ja toimen miehen harrastuksia, sillä häntä on käytetty lisäksi lukuisissa, varsinkin taloudellisen alan, luottamustoimissa.

Artturi Leppänen tunnetaan kirkonkylässä, sekä koko pitäjässä, yritteliäänä ja paljon aikaansaavana liikemiehenä. Huumorintäyteisen ja valoisan elämänsä katsomuksensa johdosta on hän lisäksi saavuttanut paljon ystäviä, jotka runsaslukuisesti olivat häntä onnittelemassa juhlapäivänään. Merkkipäivän viettäjä sai paljon lahjoja sekä onnittelevia, kukkien ja sähkösanomien muodossa. Kunnallisneuvos K. Joukainen puhui vieraiden puolesta juhlijalle.

Kankaanpään Sanomat 1.5.1947

Artturi Leppänen

60-VUOTIAS

Ensi lauantaina täyttää 60 vuotta liikemies Artturi Leppänen Helsingissä. Hän on syntynyt Kankaanpään Vihteljärvellä huhtikuun 27 päivänä 1897.

Jo varsin nuorena Leppänen aloitti oman liiketoiminnan harjoittaen jalkine- ja nahkatuotteiden kauppaa, sekä lisäksi myöhemmin ravintolatoimintaa ja puutavaraliikettä. Niinikään hän toimi rakennusurakoitsijana. Leppänen on rakennuttanut m.m. Kankaanpään kunnalliskodin, Kankaanpään Puhelin Oy:n toimitalon, sekä Kankaanpään Yhteislyseon ensimmäiseen rakennusvaiheeseen kuuluneen koulutalon. Edelleen hän on itselleen rakentanut useita liike- ja asuntotaloja Kankaanpäähän.

Artturi Leppänen on perustanut useita kankaanpääläisiä liikeyrityksiä, joista mainittakoon m.m. Leppäsen Saha Oy. Niinikään hän oli perustamassa Kankaanpään Kauppa Oy:tä ja kuului sen johtokuntaan 20 vuoden ajan.

Merkkipäivän viettäjä on osallistunut myöskin huomattavalla tavalla moniin yhteiskunnallisiin tehtäviin Kankaanpäässä. Hän on kuulunut kunnan rakennus-, taksoitus-, y.m. lautakuntiin, säästöpankin hallitukseen, ollut perustamassa palokuntaa paikkakunnalle ja kuulunut pitkät ajat sen johtokuntaan. Edellämäinitujen toimintojen lisäksi on Artturi Leppäsen asiantuntemusta käytetty monissa, varsinkin taloudellista alan koskevilla kysymyksissä.

Viime vuonna muutti Artturi Leppänen asumaan Helsinkiin, jättäen suurimman osan Kankaanpäässä olevista liiketoimistaan nuorempien hoidettaviksi.

Kankaanpään Sanomat 28.4.1957

Metsänhoitotöiden ennätys Satakunnassa on tänä vuonna kankaanpää-
läisellä Artturi Leppäsellä.

10 pros. metsätuloista sijoitettava metsään

— Yksityismetsien omistajat eivät vielä kiinnitä tarpeeksi huomiota metsien hoitamiseen. Pahimpia virheitä on raivaustöiden laiminlyöminen, koska silloin kasvatetaan metsässä enimmäkseen arvotonta roskaa. Jos sen sijaan yksityismetsätkin asianmukaisesti raivattaisiin ja tähän asti tuottamattomat alueet kylvettäisiin tai istutettaisiin, ei kolmenkymmenen vuoden kuluttua olisi pelkoa sulfiittipuun loppumisesta.

Näin sanoo kankaanpäälinen liikemies Artturi Leppänen, mies joka metsänhoidossa saavuttamillaan tuloksilla voi myös osoittaa väitteittensä paikkansapitävyyden. Mielenkiintoisinta hänen työsarallaan on se, että kaikki hänen ostamansa metsät, nykyisin noin 500 hehtaaria, ovat olleet joko rauhoitettuja tai puhtaaksi hakattuja. Leppänen on istuttanut tai kylvänyt ne uudelleen ja osassa niistä on jo komea puusto tai elin-

voimainen taimisto. Tämän vuoden aikana hänen metsissään tehtiin enemmän metsänhoitotöitä kuin yhdessäkään yksityismetsässä koko Satakunnan alueella. Edellisenä kesänä hän kaivatti metsähojaa 2,5 kilometriä. Tänä keväänä kylvettiin 44 ha ja istutettiin 4 ha. Raivaustyöt tehtiin 200 ha:n alueella ja väkilantaa kylvettiin 1200 kiloa. Työt kokonaisuudessaan maksoivat 12 536 mk.

— Valtio lahjoitti minullekin 360 markan väkilannat ja 426 markan arvosta männynsiemeniä, kun niitä saa jokainen metsänomistaja, joka hoitaa ja kylvää suoalueita, sanoo Leppänen ja hymyilee tyytyväisenä.

Kannattaako metsänhoito?

— Periaatteenani on, että käytän metsän myynnistä saamistani tuloista kymmenen prosenttia metsänhoitotöihin. Olen sitä mieltä, että jos kaikkialla tehtäisiin samoin, Suomen metsät olisivat kaikki kunnossa, sanoo Leppänen. Hänen laskelmansa metsänlannoituksen kannattavuudesta on selvä ja vakuuttava.

— Jos myyn 600 runkoa tukkipuuta ja käytän saamani hinnan väkilannan ostamiseen, saan 30 000 kiloa väkilantaa. Jos kylvän sen 75–80 ha:n alueelle, saan kolmenkymmenen vuoden aikana kasvatettua sillä 32 000 tukkipuuta. Kolmenkymmenen vuoden aikana on siis sijoitukseni tuottanut yli viisikymmenkertaisen hyödyn. Kun otetaan myös huomioon, että metsien hinta kohoaa jatkuvasti, eikä siihen kiinnitettyyn sijoitukseen pääse inflaatio vaikuttamaan, on hyöty todellisuudessa enemmänkin kuin viisikymmenkertainen. Korko pääomalle on joka tapauksessa hoidetusta metsästä noin kymmenen prosenttia, joten olen sitä mieltä, että metsänhoito kannattaa.

VEIKKO ISOMÄKI

Veteraani puolustaa puuta

Kankaanpäälinen sosialidemokraattinen järjestöveteraani Eino Leppimäki, 80, puolustaa puuta ja erityisesti jätepuuta. "Lämmityksessä poltetaan monta turhaa markkaa, kun käytetään niin paljon ulkomailta tuotuja polttoaineita", sanoo Leppimäki.

Hän remontteerasi itse taloaan Kankaanpään Vihteljärvellä 20-luvun loppupuolella. Jo tuolloin oli suunnitelmissa asentaa öljylämmitys. Onneksi puun puolustajia oli vielä paljon ja niin muurit jätettiin paikoilleen, eikä öljylämmitystä asennettu.

"Puulla on talo lämminnyt. Metsämaiden perkausjätteillä ja ojanpenkoilta saatavilla pensaila lämpiää hyvin talo kuin talo. Polttoainetta on saatavissa niin paljon, ettei sitä kaikkea ehdi edes polttaa." Leppimäen mielestä on vain hyvä, että vihkoinkin on hankkeen arvo nähty. Teidenvarsien perkauksella olisi myös muita etuja kuin lämmitys. Se tarjoaisi työtä ja parantaisi liikenneturvallisuutta.

Eino Leppimäki tuli työväenjärjestötoimintaan jo vuosisadan alkupuolella Kankaanpään kunnanvaltuustossa hän istui 11 vuotta. Sanomalehti Uutta Ai-

kaa hän myi parhaina aikoina lähes 200 vuosikertaa. Vielä nykyin hän seuraa tarkoin maailman ja sos.dem. järjestökentän tapahtumia.

"Vihteljärvellä on aina ollut vahva kannatus sosialidemokraateilla. Vaikka kyllä sitä kyytiäkin saatiin lapualaisaikoina, jolloin uhattiin käydä jopa hengen päälle."

Hänellä on tallessa lähes kaikki entisaikojen järjestötyössä syntyneet paperit. Työväenliikkeen historiaan Eino Leppimäen tallentamista saattaisi löytyä monta tärkeää tietoa. "Vanha materiaali on kuitenkin häviämässä. Usein sitä on jo ehditty tuhota. Mielestäni onkin tärkeää saada aikaan oma työväenmuseo."

Eino Leppimäellä on myös Vihteljärven työväntalon rakentamiseen liittyvät paperit. Ensimmäiset piirrustukset, joiden mukaan rakennettuna talosta olisi tullut liian kallis sekä sitten hänen itsensä piirtämä pohja, jonka mukaisena hanke toteutettiin. Itse talon kävi kuitenkin huonosti, sillä puoluehajaannuksen myötä talo joutui vieraisiin käsiin.

Nuorempaa puolueväkeä veteraani neuvoo kenttätööhön. Perinteinen mökkityö on hänen mielestään yhä edelleen käyttökelpoinen vaalimenetelmä. "Työtä täytyy tehdä, muutoin ei kannatus kasva."

Kankaanpäälinen järjestöveteraani Eino Leppimäki puhuu innokkaasti puulämmityksen puolesta.

Veneskosken teräsvaari

Kankaanpään Veneskoskella isännöi tilaansa 92-vuotias teräsvaari Iivari Ojanen. Monet maatilansa töistä tämä pirteä vanhus hoitaa vielä omin

käsin. Halonhakkuu sujuu vielä siinä kuin polkupyörälläkin ajo. Kahden tyt-
tärensä kanssa asuva teräsvanhus ei salaile pitkän iän syytä: kova työ.

Viime vappuna 92 vuotta täyt-
tänyttä Ojasen vaaria ei hevin
ikäisekseen uskosi. Nauru on her-
kässä, liikkuminen sujuu kepeästi,
eikä hän ole pahemmin sairastel-
lutkaan. Viime jouluna hän tosin
joutui olemaan viikon sairaalassa,
kun tukkimetsässä pöllä mitates-
sa selkä venähti. Mutta sitä hän
nyt sattuu nuoremmillekin.

— Joka päivä kun on tarvinnut
lähteä töihin niin kunto on pysy-
nyt korkealla. Lystiksensähän sitä
jo ulkona liikuskelee, tarinoi kei-
nutuolissaan keinuskeleva Ojanen.

Leskenä hän on ollut 17 vuotta.
Lapsia on kertynyt kahdeksan,
jotka toiseksi vanhinta, Martta
Ojasta, lukuunottamatta ovat jo
vuosikymmeniä olleet maailmalla.
Martta Ojasen laskujen mukaan
lapsenlapsia vaarilla on 19, onpa
näilläkin jo viisi perillistä. Suku
on siis jo suuri.

Maatilansa teräsvaari Ojanen
osti vuonna 1939, sitä ennen hän-
nellä oli ollut parikymmentä vuot-
ta kauppa Veneskoskella. Silloin
viisissäkymmenissä ollut kauppias
Ojanen teki elämänsä kaupan ja
vaihtoi kaupan tiskin auran var-
teen. 1960-luvun puolivälissä vai-
mon kuoltua myytiin tilan karja
ja Ojanen siirtyi viljelemään oh-
raa ja perunaa. Kiireisinä aikoina
on käynyt päivätyömiestä auttamas-
sa.

— Nykyaikana vain ei enää tah-
do saada työmiehiä maalaista-
loon, ovat menneet kaupunkiin
parempiin töihin. Joutuinkin vii-
me kesänä itse hevosen kanssa
kääntämään maata kun ei sii-
hen hommaan löytynyt traktori-

kuskia, sanoo Ojasen vaari. Tilal-
la on ollut viisi vuotta traktori,
aikoipa vaari itse vielä opetella
sillä ajamaankin viime vuonna,
mutta kun ei oikein luottanut ko-
neisiin niin jätti traktorilla ajon
nuoremmille. Peltoa tilalla on yh-
deksän hehtaaria ja metsää va-
jaat viisikymmentä hehtaaria.

Verttuulta Amerikkaan

Ojasen vaari on kotoisin Kan-
kaanpään Verttuun kylästä. Run-
saan parikymmenen iässä veri
veti kuitenkin suureen maailmaan.
Vuosisadan alkupuolen amerik-
kaanmuuttajien virtaan liittyi
myös seikkailunhaluinen Iivari
Ojanen.

Rapakon toisella puolella löytyi
ahkeralle suomalaiselle helposti
töitä. Keskilämmen tukkikämpät ja
kuperikaivannot tulivat tutuiksi.
Senaikaiset Michiganin, Minneso-
tan ja Wisconsinin metsät suoras-
taan kuhisivat suomeapuhuvia
siirtolaisia. Mutta koti-ikävä vai-
vasi Iivaria ja parin vuoden jäl-
keen hän kantoi amerikantuliaisia
täynnä olevan matka-arkkunsu
valtamiehöyry Laurenticiin. Sa-
moihiin aikoihin vuonna 1912 teki
neitsytmatkalleen lähtöä myös lai-
va nimeltä Titanic.

— Meidän laivamme tavoitti
myös Titanicin hätäviestin, mutta
kapteenimme mielestä olimme niin
kaukana onnettomuuspaikalta, et-
tei kurssimme muuttunut, muiste-
lee Ojasen vaari ja katsoo Ameri-
kasta tuomaansa suurta matka-
arkkua, joka kyhöttää pirtin nur-

kassa.

Liekö rakkaus ollut osasyynä
kotiin paluuseen, mutta kohta pa-
luunsa jälkeen meni Iivari naimi-
siin. Onnellista hiljaiseloa ei kui-
tenkaan kestänyt pitkään kun so-
dan aikana häntä jo tarvittiin sil-
tavahtina Veneskosken sillalla.
Seuraavaan sotaan Iivari jo kat-
sottiin liian vanhaksi.

Elämän ehtoon viettoa

Elämänsä ehtopuolellakaan ei
Ojasen vaari ole syrjään vetäyty-
nyt. Työtä riittää yhä.

— Eihän sitä mitään tekemättä-
kään voi olla, kyllä meillä työtä
riittää eikä päivätyömiestäkään
aina saa kun tarvitsisi, sanoo te-
räsvaari Ojanen.

Viime päivinä on Ojasen vaari
pilkkonut pihassaan puita ja hei-
tellyt niitä suulin puolelle. Talo
lämpiää puilla vuoden ympäri, ve-
si kannetaan pihalta kaivosta ja
puusee on vanhan navetan pää-
dyssä. Mukavuuksia ei siis liem-
mälti ole. Joskus vaari käy tori-
päivillä Kankaanpäässä linja-au-
tolla, pysäkillä on puolen kilomet-
rin matka.

Illalla Ojanen katsoo joskus te-
levisiota, radion uutiset kuunnel-
laan nelisen kertaa päivässä.
Maailmanmenoa hän seuraa yhä
aktiivisesti.

— Parempaanhan päin sitä ko-
ko ajan on kuljettu, ennen tämä
elämä oli paljon alkeellisempaa.
Nyt on kaikilla sellaiset kulkuneu-
votkin että alta pois, nauraa te-
räsvaari Ojanen, 92.

Halonhakkuu sujuu 92-vuotiaalta Iivari Ojaselta siinä kuin vuosikymmeniä nuoremmiltakin.

Tyyne Salmi, Parkano.

Ihminen tarvitsee rakkauden mieltä

Sekä puutteen että yltäkylläisyyden kokenut parkanolainen Tyyne Salmi, 84, haluaisi rukata taaksepäin ihmismielen aikakelloja.

– Meillä on lamasta huolimatta kaikkea yllin kyllin, mutta vain harvat ovat tyytyväisiä. Suomen pitää ilmeisesti aina pudota alas, ennen kuin kansalaiset ymmärtävät puhaltaa yhteen hiileen. Nykyaikana tarvittaisiin enemmän ymmärrystä ja rakkauden mieltä, pohti äitienpäivänä palkittu Tyyne Salmi.

Kankaanpään Vihteljärveltä kotoisin oleva Tyyne Salmi on kasvattanut maailmaan kahdeksan lasta. Yksi perheen lapsista ehti kuolla jo nuorempana. Aviomiehen Tyyne Salmi menetti 22 vuotta sitten.

– Tytärtäni lukuun ottamatta muut lapset asuvat Suomen eri puolilla, mutta he pitävät puhelimitse kiinteätä yhteyttä, joten tunne itseäni yksinäiseksi. Eläkeläisten piiri ja seurakunnan lähetystyö ovat myös tärkeitä virikkeitä elämässäni.

Piirongin päällä oleva valokuvakokoelma on Heinosentien mummun silmäterä. Siinä ovat rivissä hänen 17 lastenlastaan ja yksi lastenlastenlapsi.

Euroopan yhdentyminen ei pelota kenkääalalla

– Suomen on pysyttävä mukana kansainvälisessä kehityksessä. Mikäli meillä kyetään luomaan jotakin omaperäistä, tarjoaa EY laajat markkinat. Mutta Keski-Euroopan kenkäteollisuus on vankkaa, siellä ei ihan tavallisella kengällä pärjätä, sanoo Koskelan kenkätehtaan toimitusjohtaja Jorma Roskala, joka täyttää huomenna 60 vuotta Kankaanpään Vihteljärvellä.

Omaperäisyyden löytäminen onkin tempu sinänsä, Suomeen kun muotivirtaukset tapavat tulla muualta.

– Yhteistyötä pitää olla myös itään. Sieltäkin löytyy isot markkinat, mutta vasta aika näyttää, mitä jatkossa tapahtuu.

Kenkääalalla ei Roskalan kertoman mukaan pelätä EY:n tuloa. Markkinat ovat avautuneet jo aikaisemmin.

Ja vaikeita aikoja on olleet ennenkin.

– Nahkakenkä menetti asemiaan 1930-luvulla, kun kumijalkineet valtasivat markkinoita. Sitä seurasi sota- ja pula-ajat niin, että ala elpyi vasta 1950-luvulla. Pian sen jälkeen koneellinen tuotanto alkoi kehittyä.

– Olen ollut vuodesta 1956 mukana tehtaan toiminnassa, toimitusjohtaja Jorma Roskala kertoo.

Hän uraputkensa urkeni leikkaamosta, jossa hän aloitti leikkaajana, yleni työnjohtajaksi, ostopäälliköksi sekä toimitusjohtajaksi vuoden 1988 alussa.

Kaikkein merkittävimpiä muutoksia hänen aikanaan on ehkä työajan lyheneminen peräti 75 päivällä vuodessa. Alkuun tehtiin kuusipäiväistä viikkoa ja

vuosilomaa oli kaksi viikkoa.

Kova kilpailu on johtanut siihen, että tehtaat joutuvat sopeuttamaan tuotantonsa tilanteen mukaan. Koskelassa työntekijämäärä on pienentynyt, ja sen lisäksi kaikki tuotanto keskitetään yhteen tehtaaseen: Pansian hallissa työt ovat jo loppuneet, ja Suodenniemen neulomo lopettaa toimintansa joulukuun 4. päivään mennessä.

– Yhteiskunta ja etujärjestöt ovat asettaneet yrityksille niin paljon velvoitteita, että ne ovat menettäneet kilpailukykyään. Niitä olisikin syytä ryhtyä purkamaan.

Hän uskoo vakaasti laman pyörteissäkin, että kenkiä käytetään edelleen, ja niitä valmistetaan nimenomaan Kankaanpään Vihteljärvellä.

Koskelan kenkätehtaan tuotannossa ei ole nousu- tai laskukausina tapahtunut olennaisia muutoksia: tehdas valmistaa edelleen miesten, naisten ja lasten kenkiä. Vientiä on Ruotsiin ja Norjaan sekä Neuvostoliittoon.

– Laman mukanaan tuomaa hiljaiseloa pitää käyttää hyväksi. Ajankuvaan kuuluu koulutus. Nyt kun tehtaalla on tavalista hiljaisempaa, on koko väki käynyt vuorollaan koulutuksessa.

Kankaanpäässä siihen onkin hyvät mahdollisuudet. Ammatillinen aikuiskoulutuskeskus kun tarjoaa sekä tietokonepohjaista suunnittelua että muuta alan koulutusta.

Myös Koskelan kenkätehtaan seurataan tarkasti kehitystä ja ollaan valmiita siirtymään mukaan atk-järjestelmiin.

Jorma Roskala on leipätyönsä

Toimitusjohtaja Jorma Roskala täyttää huomenna 60 vuotta Kankaanpäässä.

ohella harjoittanut myös maanviljelyä. Nyt tila on pojalla.

Urheilu on kiinnostanut häntä nuoresta lähtien, myöhemmin hän on mennyt Kankaanpään Urheilijoiden seuratoimintaan mukaan.

Säästöpankin hallituksessa sekä isännistössä hän toimi pitkään, mutta on jättäytynyt molemmista jo pois. Ammattikursisäätiön valtuuskunnassa hän

toimi sen perustamisesta lähtien.

Merkkipäivänään toimitusjohtaja Jorma Roskala pitää vastaanoton kello 13:sta alkaen Koskelan kenkätehtaan ruokalassa Kankaanpään Vihteljärvellä.

Teksti: Leena Ruohola

Kuva: Ari Säätelä

Leppäsläisillä sukukokous kahden vuoden kuluttua

Sukukokouksen puuhamies lääket. ja kir. tri Matti Lepäntalo juonsi tilaisuuden Toukolassa

Leppäsläiset, Manasse ja Marjaana Leppimäen jälkeläiset, kokoontuivat lauantaina ensimmäiseen sukukokoukseensa Kankaanpäässä. Suku-

kokouspäivä aloitettiin jumalanpalveluksella, laskettiin kukkalaite sankarihaudalle sekä siirryttiin Vihteljärven Toukolaan, jonka läheisyydessä Manasse ja Marjaana toimivat Puuskan talon torppareina. Talon nimeksi otettiin Leppimäki rakennuspaikan mukaan ja samalla myös sukunimeksi.

Kokoontumisen aikana pidettiin sukuseuran perustamiskokous. Sukuseuran nimeksi hyväksyttiin Leppäsläisten sukuseura. Seuralle hyväksyttiin säännöt, jotka vahvistuvat rekisteröinnin yhteydessä. Sukuseuran ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin lääket. ja kirurgian tohtori Matti Lepäntalo Helsingistä, varapuheenjohtajaksi rouva Liisa Mäkipää Kankaanpäästä ja sihteeriksi toimitusjohtaja Antti Huhtala Hämeenlinnasta. Sukuseuran hallitukseen valittiin Jukka Jaakkola Kankaanpäästä, Paula Rintamaa Nakkilasta, Liisa Mäkipää, Jukka Leppänen Kankaanpäästä, Arto Ojanen Maskusta, Antti

Kokouksen osanottajat kokoontuivat yhteiskuvaan jumalanpalveluksen jälkeen Kankaanpään kirkon portaille.

Huhtala Hämeenlinnasta, Matti Lepäntalo ja Anna Hämäläinen Helsingistä.

Sukuseuran puuhamies Matti Lepäntalo kertoi hankkeen varsinaisesti käynnistyneen viime helmikuussa.

— Pohjana oli Arto Ojanen 1970-luvulla käynnistyneen

sukututkimuksen. Seuraava sukukokous pidetään kahden vuoden kuluttua. Silloin tulee kuluneeksi 120 vuotta Manasse ja Marjaanan häistä, Oskari-pojan syntymästä sekä 100 vuotta Artturi Leppäsen syntymästä.

Tilaisuudessa sukututkija

Arto Ojanen selvitti suvun menneisyyttä. Hän sanoi, että suvun kantaisäksi on tutkimuksissa löytynyt vuonna 1678 Ikaalisten Kilvakkalassa syntynyt Matti Antinpoika Vänni.

Tilaisuudessa eri sukuhaarojen edustajat kertoivat

muistikuvia vanhemmistaan. Juhlissa, jossa oli osanottajia lähes 200 suvun jäsentä, nautittiin satakuntalainen pitoateria. Pohjankankaan Pelimannit esittivät musiikkia.

SIVUT

SUNNUNTAI 23. HEINÄKUUTA 1995

Kuva Erkki T. Saarinen

Manasse ja Marjaana Leppimäen vanhimman pojan Oskarin jälkeläisiä yhteisessä kuvassa. Kaikkien perheen lasten paikalla olleet jälkeläiset kuvattiin.

Kankaanpää/SK

Leppäsläiset, Manasse ja Marjaana Leppimäen jälkeläiset, kokoontuivat eilen ensimmäiseen sukukokoukseensa Kankaanpäässä. Sukukokouspäivä aloitettiin jumalanpalveluksella, laskettiin kukkalaite sankarihaudalle sekä siirryttiin Vihteljärven Toukolaan, jonka läheisyydessä Manasse ja Marjaana toimivat Puuskan talon torppareina. Talon nimeksi otettiin Leppimäki rakennuspaikan mukaan ja samalla myös sukunimeksi.

Kokoontumisen aikana pidet-

Leppäsläisillä ensimmäinen sukukokous Kankaanpäässä

tiin sukuseuran perustamiskokous. Sukuseuran nimeksi hyväksyttiin Leppäsläisten sukuseura. Seuralle hyväksyttiin säännöt, jotka vahvistuvat rekisteröinnin yhteydessä. Sukuseuran ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin lääketieteen ja kirurgian tohtori Matti Lepäntalo Helsingistä, varapuheenjohtajaksi rouva Liisa Mäkipää Kan-

kaanpäästä ja sihteeriksi toimitusjohtaja Antti Huhtala Hämeenlinnasta. Sukuseuran hallitukseen valittiin Jukka Jaakkola Kankaanpäästä, Paula Rintamaa Nakkilasta, Liisa Mäkipää, Jukka Leppänen Kankaanpäästä, Arto Ojanen Maskusta, Antti Huhtala Hämeenlinnasta, Matti Lepäntalo ja Anna Hämäläinen Helsingistä.

Tilaisuudessa sukututkija Arto Ojanen selvitti suvun menneisyyttä. Hän sanoi, että suvun kantaisäksi on tutkimuksissa löytynyt vuonna 1678 Ikaalisten Kilvakkalassa syntynyt Matti Antinpoika Vänni.

Tilaisuudessa eri sukuhaarojen edustajat kertoivat muistikuvia vanhemmistaan. Juhlissa, jossa oli osanottajia lähes 200 suvun jäsentä, nautittiin satakuntalainen pitoateria. Pohjankankaan Pelimannit esittivät musiikkia.

Leppäsläiset pitivät sukukokouksen

Leppäsläisten suvun jäseniä kokoontui Kankaanpään Kuntoutuskeskukseen lauantaina, 11.8. Väkeä paikalla oli lähes 80 henkilöä.

Sukukokous oli kolmas kerta, kun sukulaiset kokoontuivat. Kaksi aikaisempaa pidettiin Leppäsläisten kotikulmilla, Vihteljärven Toukolassa.

Sukukokouksen ohjelmaan kuului muun muassa herkullinen lounas, yhteislauluja ja muistelmia. Muisteltavaa suvun suutariperinteestä riitti.

Kokous oli merkittävä Leppäsläisten Sukuseuralle myös siksi, että seuralle valittiin uusi puheenjohtaja. Sukuseuran perustaja ja ensimmäinen puheenjohtaja, lääketieteen ja kirurgian professori **Matti Lepäntalo** Helsingistä jätti paikansa Kankaanpäälaiselle terveydenhoitajalle, **Terttu Huhtamalle**.

Sukukokouksen päätöspuheessaan Huhtamaa luonnehti vastaanottamaansa tehtävää hyvin haasteelliseksi.

— Vastuu tuntuu suurelta, mutta uskon yhteistyöllä seuran jäsenten kesken selviämme.

Myös seuran entinen puheenjohtaja, Matti Lepäntalo korosti puheessaan yhteistyön ja jäsenten aktiivisuuden tärkeyttä.

— Toivon että seura pysyisi jatkossakin aktiivisena ja su-

Nykyinen sukuseuran puheenjohtaja Terttu Huhtamaa, ja entinen puheenjohtaja, seuran perustaja ja varsinainen työmyyrä, Matti Lepäntalo.

kujuhlia järjestettäisiin tulevaisuudessakin.

Leppäsläisten sukuseura perustettiin vuonna 1995. Siihen kuuluu lähes 1 000 Manasse ja Marjaana Leppimäen jälkeläistä ympäri Suomea ja ulkomaita myöten. Myöhemmin nimensä Leppäseksi muuttaneet Manasse ja Mar-

jaana asuivat Vihteljärvellä, muuten Leppäsläisten suku on lähtöisin Ikaalisten Kilvakan kylästä.

Suutariperinne on vahva osa Leppäsläisten suvussa, koska kaikki Manassen ja Marjaanan kahdeksan poikaa olivat suutareita.

Lauantaina pidetty sukuko-

kous oli melko pienimuotoinen.

— Kesällä 2004 on tarkoitus juhlia taas suuremmalla joukolla Vihteljärven Toukolassa, kertoo Terttu Huhtamaa.

Hanni Huhtamaa